

Posudek
disertační práce PhDr. Jiřího Reichla

EURODELPHI '95 PO DESETI LETECH: VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH V NÁZORECH EXPERTŮ

Praha, Filozofická fakulta UK, 2006, 125 s.

1. Celkové hodnocení

Disertační práci jsem podrobně a se zájmem prostudoval a dospěl jsem k tomuto celkovému hodnocení: Práce je velmi kvalitním odborným textem, který se zabývá důležitým tématem z okruhu vzdělávání dospělých. Disertace je založena na precizním empirickém výzkumu, který autor realizoval. Má různá pozitiva, na něž níže upozorňuji, a přináší hlavně po metodologické stránce poznatky, jež ji uzpůsobují nejen k obhajobě, ale i k tomu, aby byla po menších úpravách publikována. K možným úpravám nabízím některé návrhy (v části 3), ale nejprve zhodnotím pozitivní rysy disertace.

2. Hlavní pozitiva disertace

Za základní přínos práce považuji především to, že autor přišel s **originálním záměrem provést repliku jednoho mezinárodního výzkumu (Eurodelphi '95) v nových podmínkách české sociální a edukační reality**. Realizoval tak specifický výzkum, jenž je poměrně často uplatňován v zahraničních sociálních vědách (follow-up study), avšak u nás se provádí velmi zřídka. Význam tohoto „pokračujícího“ výzkumu spočívá v tom, že může přispět k objasnění, zda se objevují nějaké změny, a v jakém směru, v názorech expertů na některé konkrétní problémy vztahující se k vzdělávání dospělých (zejm. jde o názory na cíle tohoto vzdělávání).

Tento záměr se autorovi podařilo splnit, jak dokládá na základě empirických dat a jak to vyhodnocuje v 5. kap. (Závěr), avšak s omezeními danými starší verzí výzkumu z roku 1995, k nimž oprávněně vznáší kritické výhrady.

Druhá pozitivní stránka disertace spočívá ve **fundovaném a podrobném rozpracování metodologie delfské metody jako prognostického nástroje**. U nás byla delfská metoda sice popsána již v 70. letech (např. O. Šulc, Abeceda prognostiky, 1976, s. 40–45), ale v oblasti vzdělávání vůbec, resp. vzdělávání dospělých zvláště, nebyla – pokud je mi známo – aplikována. V důsledku toho nebyly ani analyzovány metodologické problémy s touto metodou spojené. Považuji proto za užitečné, že se autor těmito metodologickými problémy v disertaci důkladně zabývá, a to s formulací vlastních stanovisek.

Činí tak speciálně v kap. 1 (popis delfské metody) a v kap. 2 (popis výzkumu Eurodelphi '95), ale také na některých místech kapitol dalších. Je přínosné, že se autor zabývá takovými problémy výzkumné praxe jako je např. otázka koho považovat za experta, jak sestavovat soubory respondentů při aplikaci delfské

metody, jaká nebezpečí mohou plynout z překladů určité výzkumné metodiky z jednoho jazyka do jiného jazyka apod.

Velmi přitom oceňuji, že **autor vždy zachovává vědeckou korektnost**, pokud jde o jeho stanoviska k původnímu i replikovanému výzkumu: Upozorňuje např. na to (s. 17), že dotazování při Eurodelphi '95 bylo pouze jednokolové, takže zde absentoval jeden z podstatných principů použití delfské metody, tj. vícekolové dotazování. Na totéž upozorňuje kriticky při závěrečném hodnocení opakovaného výzkumu Reflexe 2005 (s.116), s konstatováním, že výzkum se blížil spíše jednorázovému šetření názorů expertů pomocí likertovských škál než klasickému delfskému dotazování.

Kritická střízlivost a výrazná snaha o objektivní vyhodnocování jak použité výzkumné metody, tak získaných dat, je příznačná pro Reichlovu práci. To se týká hodnocení nálezů vzešlých z Reflexe 2005, kde autor např. konstatuje (s. 82, 107), že závažnost problémů, které byly předkládány expertům k hodnocení, je v průběhu desetiletí 1995 – 2005 oslabena. To se ovšem do značné míry vztahuje i na další dva z původně sledovaných témat, tj. jak může vzdělávání dospělých přispět k řešení závažných životních problémů a jak jsou hodnoceny cíle vzdělávání dospělých z hlediska jejich důležitosti v nejbližších letech. Autorovi je jasné – a v tom je s ním nutno plně souhlasit – že když replikoval výzkum Eurodelphi '95, musel pro opakovaný výzkum vědomě převzít všechna rizika a slabší místa spjatá s tím, že původní výzkum je z dnešního hlediska diskutabilní. Např. pokud jde o seznamy problémů předkládané expertům, jež jsou „značně nesourodé a nejednoznačné, navíc s evidentně rozdílnou mírou obecnosti“ (s.119) apod.

Takže **hlavní užitečnost Reichlovy práce bych viděl nikoli hlavně v poznatkové, nýbrž spíše v metodologické stránce**: Je to neobyčejně precizní, vskutku exaktní aparát expertního dotazování k určité problematice, prezentovaný jasným, kultivovaným stylem. K tomu přispívají i četné metodologické poznámky (včleněné průběžně do textu a odlišené graficky), v nichž se vysvětlují nebo komentují různé dílčí záležitosti výzkumu. Tyto poznámky, ale i jiné části textu mají nepochybně didaktický účinek – slouží jako instrukce pro studenty a doktorandy, kteří se zajímají o aplikaci nejen delfské metody (což by bylo žádoucí samo o sobě), ale vůbec o aplikaci metod dotazování, práce s experty aj.

Považuji za nutné také zdůraznit, že **Reichlova disertace je perfektní i po formální stránce**, je psána jasným, kultivovaným stylem, bez jazykových chyb a překlepů, se vzorně vypracovanými statistickými tabulkami. Také soupis literatury je přesný a respektující normu bibliografických citací.

K disertaci nemám žádné zásadní námitky, avšak to neznamena, že by práce nestimulovala k odborné diskusi. Níže připojuji několik poznámek, a pokud autor bude považovat některé z nich za zasluhující si jeho vyjádření, mohou se stát i podnětem pro diskusi při obhajobě.

